

O S V R T I

Pregledni rad
UDK 373-053.2
Primljeno u studenom 1980.

BIT ČEŠ NA STRANI DJETETA

Osvrt na knjigu »Slobodna deca Samerhila« Aleksandra S. Neilla

Marinko Cvjetičanin

Osijek

»Jer njihove duše obitavaju u domu sutrašnjice koji vi ne možete posetiti, čak ni u snovima.

Možete stremiti da budete poput njih, ali ne nastojte da ih učinite sličnima sebi,

Jer život ne ide natraške, niti se zadržava na jučerašnjici«.

Kalil Gibran

Knjiga »Slobodna deca Samerhila« A. S. Neilla (BIGZ, Beograd 1979. godine) rijetka je knjiga koja problemu odgoja i obrazovanja djeteta pristupa — kako veli E. Fromm u predgovoru ovoj knjizi — »radikalno«. »Ova knjiga je **pokušaj** da se prikaže kako nastaje nesreća, kako ona uništava ljudski život i kako deca mogu da se odgoje tako da do nesreće uopšte ne dođe. Još više, ova knjiga je priča o jednom mestu, Samerhilu, u kom se leči dečja nesreća i, što je još važnije, u kom se deca odgajaju u sreći«. (str. 20).

Samerhil je **priča** o »savremenoj školi« koja je temeljena na ideji da se stvori »škola koja odgovara detetu, a ne dete koje odgovara školi« (str. 22).

Samerhil je **eksperiment** ali i mnogo više — »**demonstraciona škola**« koja dokazuje da je sloboda moguća.

Samerhil je »**san** dečjeg sveta«, san čiju su toplu javu u četrdesetak godina postojanja osjetile i živjele stotine djece.

Samerhil je »**sistem**« utemeljen na principima da je sloboda pretpostavka normalnog i prirodnog razvitka djeteta; da sloboda ne znači odsustvo principa zdravog razuma; da se sloboda ne može ostvariti sve dok djeca ne osjete da su potpuno nespuputana u upravljanju vlastitim životom; da je dijete po prirodi dobro, mudro i realno biće koje voli život i da od karaktera odgoja i obrazovanja ovisi u kom će pravcu biti usmjerene njegove snage i mogućnosti; da cilj odgoja i obrazovanja mora biti identičan s ciljem života i najdubljim smislom i istinama čovjeka — sposobnošću da se »veselo radi i pozitivno živi« (str. 50), da se pronađe sreća; da je djetinjstvo doba igre i da dijete mora da »živi svoj život« (str. 32) i pronađe »vlastiti ritam života«; da djetetu treba pružiti ljubav, povjerenje, odgovornost, ravnopravnost, razumijevanje;

da je svako manipuliranje, korištenje, tutoriziranje, ograničavanje itd. put kojim dijete postaje »Ne« koje govori »ne« životu; da se propusti i greške, povrede i ožiljci u toku odgoja mnogo teže i bolnije nadoknađuju i liječe nego propusti u obrazovanju; da odgoj i obrazovanje moraju biti i intelektualni i emocionalni; da »treba biti na strani djeteta«.

»Samerhil je vjerojatno **najsrećnija škola** na svetu. Kod nas nema zabušanata, a slučajevi nostalgije za kućom su malobrojni. Tuče su retkost, ali prepirke nisu. Gotovo da nisam imao priliku da ikad vidim tuču sa pesničenjem, čega je bilo kod nas kad smo bili deca. Retko čujem detinji plač jer deca, ako su slobodna, imaju daleko manje povoda da izraze mržnju nego deca koja su ugnjetana. MRŽNJA RAĐA MRŽNJU — LJUBAV RAĐA LJUBAV. Voleći znači stati na stranu deteta, što je osnovno za svaku vrstu škole. Ne možete biti na strani dece ako ih kažnjavate i na njima iskaljujete svoj bes. Samerhil je škola u kojoj dete zna da je prihvaćeno« (str. 27).

Samerhil je **corpus delicti** protiv roditelja, odgajatelja, društva, jer unose u dječje živote toliko straha, laži, obmana, lažnih vrijednosti, predrasuda, zabrana, naredbi, mržnje ljubomore, griješnosti, nesreće i bola. Čine od djeteta automat koji će se poslušno i pognute glave izgubiti u bezličnosti života.

Samerhil je **optužba** protiv onih što »ruke vezuju od kolenke«.

Samerhil je **dom** u kojem djeca ne igraju uloge u komediji odraslih, u kojem se dužnost ne stavlja iznad zadovoljstva, rad ispred igre, obrazovanje ispred odgoja, strah iznad slobode, mržnja u srce ljubavi, bol u temelje sreće.

Samerhil je **sanatorij** za izmučene i zarobljene dječje duše i tijela, otvoreni odjel koji treba vratiti sreću u dječja srca, ljubav u njihove duše, slobodu u njihove živote; da im pomogne da otkriju »vlastiti ritam života«, da im omogući da steknu povjerenje u sebe same, da poštuju svoje interese i svoju volju, da tragaju za skrivenim smislom svoga života i istinama svojih mogućnosti.

Samerhil je **upozorenje**: »Ukinite autoritet. Dozvolite detetu da bude ono što jeste. Ne muvajte ga unaokolo. Ne učite ga. Ne pridikujte mu. Ne podižite glas na njega. Ne terajte ga da bilo šta čini.« (str. 235).

Samerhil je **iskustvo** »koje može da koristi svakom roditelju«, svakom tko živi i radi s djecom, svijetu koji je voljan i hrabar da se pogleda u »ogledalo budućnosti«. »Ako to već može da se dogodi u Samerhilu, onda se može dogoditi svugde — kad ljudi jednom budu spremni za to. ... Njegove ideje će vremenom postati opšteprihvaćene u novom društvu u kojem sam čovek i njegovo otvaranje predstavljaju vrhunski cilj svih društvenih nastojanja«. (str. 13)

Samerhil je **krik pobune** protiv tradicionalnog svijeta, protiv »bolesne i nesrećne civilizacije«, »bezumnog društva« u koje »dete od samog početka biva prisiljeno da se uklopi«. (str. 93) Pa iako Neill tvrdi, »ja nisam aktivist u borbi za promenu društva«, njegove ideje i rad zadiru u najdublje temelje otuđene stvarnosti, tog »manastira u kojem devojke još uvek moraju da se pokrivaju kada se kupaju da ne bi slučajno videle sopstveno telo« (str. 94), svijeta u kojem čovjek gubi vrijednost i smisao.

Samerhil je **vjera** da život može biti ljepši, da čovjek može biti veći, da dijete može biti sretno, »da sloboda funkcionira«.

Samerhil je **optimistična knjiga** koja daje podstrek i ohrabrenje — sve što je protiv čovjeka ima svoju negaciju u samom čovjeku, njegovoj istini, mogućnosti njegove istine. Samerhil je »veliko prolećno spremanje pre leta slobode« (str. 64).

Samerhil je, konačno, djelo A. S. Neilla i njegovih suradnika, ljudi koji su voljeli i razumijevali dijete i djelo djece — SLOBODNE DJECE SAMERHILA.